

Oponentský posudek na doktorskou disertační práci

Mgr. Marie Koubalová:

Boží vlastnosti zjevené v Ex 34,6-7 jako motivační základ
imperativu sociálně etických norem společenství Božího lidu

Předložená doktorská disertační práce paní Mgr. Marie Koubalové se zabývá jedním z klíčových míst starozákonních textů, pasáží v Exodu 34,6-7. Tento krátký text má vskutku zásadní význam a podstatným způsobem ovlivnil nejen biblický Izrael, ale samozřejmě také pobiblický judaismus, zejména co se týče etiky a učení o Božích attributech. Text je vyřčen /ať již Mojžíšem či Hospodinem/ ve chvíli, kdy se Mojžíš dostává do nejuzší blízkosti k Hospodinu, který jej těsně míjí - ovšem tak, aby Mojžíš jeho Slávu přímo nespatriil. Tento text bývá proto v judaismu často předmětem úvah o prorocství a postavě Mojžíše, který je považován za nejvyššího proroka, ale zároveň také za člověka, který se k Bohu nemohl přiblížit úplně, ale vždy mezi ním a Bohem spočívala určitá zábrana, určité "zrcadlo", byť i relativně nejčistší. Svým způsobem v tomto textu vrcholí Boží sinajské zjevení, které zároveň Izraeli odkazuje a objasňuje základní Boží vlastnosti - atributy a základní Boží vztah k lidstvu, kterým je na jedné straně milost a láska, na druhé straně spravedlnost a soud. Tímto je zároveň i pobiblickému judaismu odkázáno úzké spojení těchto dvou atributů, které jsou zároveň základními projevy Boha vůči lidstvu. Autorka s plným oprávněním konstatuje, že výpovědi formulí milosti a spravedlnosti nepopisují ovšem Boha o sobě, ale zachycují Boží chování a jeho vůli vůči člověku. Cílem ~~je~~ práce je pak mimo jiné prokázat a doložit, že Boží atributy zjevené v knize Exo-

duš /jmenovitě v kap. 34,6-7/ představují motivační základ imperativu starozákonních sociálně etických morem.

Pro mne samotného je studovaný text jedním ze základů starozákonního poselství a podle mého názoru vyjadřuje vnitřní podstatu sinajské theorie. Autorka předložené disertační práce tento text do všech detailů studuje a uvádí samozřejmě také výsledky dosavadní literární analýzy této klíčové pasáže. At již tato pasáž spadá do jakékoli starozákonní vrstvy či jejich kombinací, zdá se mi být jisté, že je nejen kultickou formulí, ale také možná přímo extatickým vyjádřením nejbližší přítomnosti Hospodina, jejíž intenzitu nijak nezmenšilo ani jisté dlouhé ústní podání a následující písemná fixace.

Je nutno proto Mgr. Roubalovou ocenit již proto, že se jí podařilo zvolit tak významné biblistické téma, které má co říci i pobiblickému judaismu a vlastně každému, jehož v té či oné podobě oslovila Bible. Ke zvolenému tématu přistupuje autorka s mimořádnou odpovědností, pečlivostí a hloubkou. Je patrné, že byla podnětným způsobem inspirována zásadami biblistické školy prof. ThDr. Zdeňka Sázavy, který byl jejím školitelem. Již samotné rozvržení práce je logické a plně vyčerpávající. Zprvu se seznamujeme se základními východisky, metodologií a charakteristikou pramenů. Pak následuje pojednání o Božích vlastnostech /atributech/ v rámci širší židovské tradice. Autorka analyzuje strukturu "formule milosti a spravedlnosti" nejen v Exodu 34,6-7, ale také v dalších starozákonních textech s přihlédnutím k analogickým formulím. V těchto souvislostech jsou charakterizovány jednotlivé biblistické školy a přístupy, jejich klady i nedostatky /např. dílo J. Wellhausena a jeho školy/. Pečlivě propracovaná a myšlenkově podnětná je sémanticko-teologická analýza Božích atributů a pojmů,

které se k nim vztahují. Podstatnou část disertace tvoří úvahy o sociálně etických normách sinajské tradice vtahujících se ke studované formuli milosti a spravedlnosti.

I když je práce věnována především Starému zákonu, její autorka v ní uvádí také vyhledy do pobiblického judaismu. Opírá se např. o Talmud, Maimonida a další pobiblické autority. Pokud by v budoucnu chtěla v pohledu na pobiblický judaismus pokračovat, doporučil bych věnovat pozornost také židovské mystice, která určité biblické boží atributy přetváří v systém mystických sefír a dosahuje na tomto základě pozoruhodné syntézy a rozvinutí biblického dědictví.

↑ Předložená disertační práce je jistě dosud nejhlubší analýzou zmíněného biblického textu v nejširším kontextu a pohledu; prokazuje hluboké znalosti autorky, biblisticko hebraistické, teologické i lingvistické. rozsáhlá bibliografie a široký poznámkový aparát /rozpracovávající řadu detailů a projevující velkou erudici/ splňují všechny požadavky a plně prokazují vědeckou kvalifikaci autorky. velmi pečlivě jsou také vypracovány podrobné rejstříky: rejstřík ~~je~~ jmenný, rejstřík věcný, rejstřík nejdůležitějších hebrejských výrazů a rejstřík biblických citací. Plně vyčerpávají cí a přehledný je rovněž závěr. ↓

↑ vzhledem k plně vyčerpávajícímu charakteru práce nemám k ní větších připomínek. Pouze by mne zajímal osobní názor pí mgr. Roubalové na otázku, jaké místo mohla studovaná liturgická formule Exodu zaujímat v liturgii biblické doby. Sám se osobně nemohu zbavit dojmu /možná nesprávného a jen hypotetického/, že původně mohlo jít o extatické zvolání vyplývající z mystického prožitku sinajské teogonie. V závěru svého posudku zdůrazňuji, že doktor-

ská disertační práce mgr. Roubalové odpovídá všem požadavkům a jde o vynikající studii, která dospívá k cenným výsledkům a jejíž publikaci bychom jistě uvítali. Doporučuji, aby tato doktorská disertační práce byla kladně přijata a hodnotím ji jako vypoornou.

v Praze 18. 11. 2005

prof. PhDr. Vladimír Sadek, CSc.